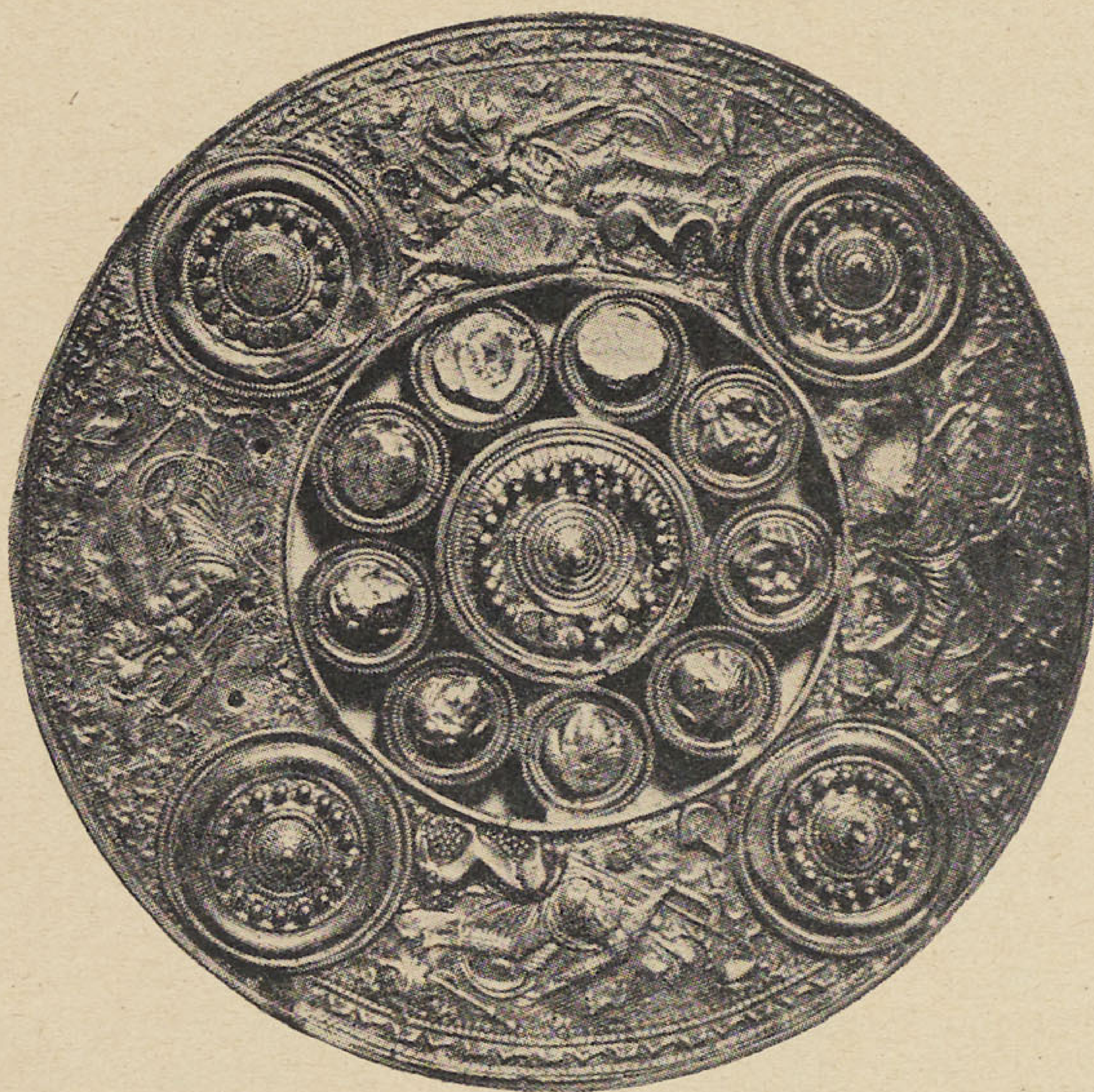

Der Vaderen Erfdeel

STRIJDBLAD VAN DE WERKGEMEENSCHAP VOOR VOLKSKUNDE

MAANDBLAD 3e JAARGANG No. 4 ZAAIMAAND 1938

Ras en Volk

Het rassenvraagstuk is „actueel", d.w.z. het houdt de gemoederen bezig en iedereen spreekt er over mee, bevoegden en onbevoegden, eerlijken en kwaadwilligen. Over de heele linie heerscht daarbij een Babylonische spraakverwarring en aan het woord „ras" worden — niet steeds zonder opzet — de meest uiteenloopende beteekenissen gegeven.

Zoo sprak Paus Pius XI op 29 Juli 1938: „Men vergeet tegenwoordig, dat het menschengeslacht slechts één enkel, groot, omvattend Katholiek ras is". Een ieder — en ook hij, die niet weet welken inhoud het woord „ras" hier heeft — begrijpt zonder meer, dat dit woord hier anders gebruikt wordt dan in de wetenschap en ook anders dan in het dagelijksch leven. Wanneer hij dan hoort, dat deze uitspraak één der aanvallen van de Roomsche Kerk op de „rassenleer" is, dan ziet hij de Babylonische spraakverwarring hier voor zich met een duidelijkheid, díe niets te wenschen overlaat. In een z.g. „syllabus" nam deze kerk in Mei van dit jaar stelling tegen deze „dwaling" en gaf daarin een voorstelling van de rassenkunde, die een caricatuur is van alles wat op dit gebied door ernstige menschen is geschreven.

Maar er is veel meer verwarring. Zooals bekend, zijn den Italianen ook de oogen opengegaan voor de tegenstellingen van rassen; maar nu hooren wij spreken van een „Latijnsch" ras en een „Romeinsch" ras, terwijl het woord ras toch in dit verband niet gebruikt kan worden. Hier zou gesproken moeten worden van een Latijnsche beschaving, of b.v. van een Romeinsch volk. Wij weten, dat de tegenwoordige Italianen een mengsel van rassen zijn, dat in de verschillende gebieden verschillend gemengd is en waarin het Westras (Middellandsche zeeras) en het Noordras de hoofdrol spelen. Deze menging vormt geen nieuw ras, maar een z.g. bastaardbevolking, waarin alle tusschenvormen naast zuiverder vormen voorkomen. Door kruising **kan** een nieuw ras ontstaan, maar dan moet bewust „gefokt" worden, zooals de fokkers dat doen, waarbij het grootste deel der nakomelingen wordt verwijderd — iets wat bij een volk natuurlijk niet gaat.

Evenmin zijn de Joden één ras en overheerscht b.v. het éene rasbestanddeel bij de Portugeesche Joden en het andere bij de Joden van Oost-Europa.

Daar deze **beide** rassen niet-Europeesch zijn, is „de" Jood voor ons een „Oosterling". Zoo voelen de Italianen de tegenstelling tusschen hun volk en de Afrikaners van hun koloniën, al heeft het Italiaansche volk in den Keizertijd ook zelf reeds veel Afrikaansch bloed in zich opgenomen.

Het sticht dus slechts verwarring, wanneer men spreekt van „Katholiek ras" en daar **alle** menschen mee bedoelt, want de menschheid als geheel is een hoogere meeromvattende eenheid dan de rassen waarin zij uiteenvalt.

Maar ook het verwarren van ras en volk vertroebelt het inzicht, doordat

Afbeelding 1

Afbeelding 2

het geen rekening houdt met het feit, dat alle Europeesche volken gemengd zijn en dat het er dus om gaat, welk raselement de leiding zal hebben, den toon aan moet geven.

Wij spraken hierover in het vorig nummer.

Er zijn menschen die meenen, dat er wel culturen zijn, maar dat die culturen door allerlei omstandigheden zoo maar ontstaan zijn, echter niet door den geest van het ras, dat ze schiep. In onze uitgave „Ras en Kultuur" hebben wij den samenhang van deze beide uiteengezet. Wij willen hier dit onderwerp eens van een anderen kant bezien en geven allereerst twee afbeeldingen.

Afbeelding 1 is een Schellinger meisje in de oude bruiloftsdracht van dat eiland. Wij behoeven daar niet veel bij te zeggen. Zoover wij op de foto kunnen zien, is het type overwegend van het Noordras. De oogopslag is vrij, zij het ook niet zonder een meisjesachtige verlegenheid; de jeugd straalt er aan alle kanten nog uit, al zien wij duidelijk dat zij poseert voor den fotograaf. Bij alle kinderlijkheid van het gemoed, verwachten wij dat het een vrouw zal worden die weet wat zij wil.

Afbeelding 3

En nu afbeelding 2, een jonge vrouw van Oost-Azië, die Keizerin van Mandsjoekwo zou worden. Ook zij poseert, ook zij is nog jong. Heel die porceleinen teerheid kan ons wel bekoren, maar vreemd is ons het heele wezentje. Ook zij is een voortbrengsel van oude cultuur, evenals het meisje van Schelling — al loopen zij van stand ook ver uiteen! — en wij zien wel dat houding, haartooi, kleed, alles een harmonische stijlvolle eenheid vormt. Maar terwijl wij ons in de gemoedshouding van het Schellinger meisje kunnen indenken en invoelen, kunnen wij dit vreemde wezentje niet peilen; het is, als kwam zij van een andere wereld dan de onze en voorzeker: het **is** een andere wereld, die wereld van **haar** voelen, denken, liefhebben.

Tenslotte geven wij in afbeelding 3 een stuk uit een schilderij van Ignacio Zuloaga, een Spaansch schilder. Weer iets anders! Twee vrouwen van het Westras (Middellandsche Zeeras). Ook hier eenheid van stijl, nog versterkt door de wijze van weergave, door den stijl van den schilder. Het is ons niet zóó vreemd als de Mongoolsche, maar het is toch algeheel anders dan wij zijn. Coquet! Zeggen wij behaagziek en pronklievend, dan zit daar een afkeuring in en zeer zeker, als het Schellinger meisje met haar Noordrasbloed zoo deed als deze jonge vrouwen, dan stelde zij zich aan, dan was het mooie en aantrekkelijke er af, dan was het niet meer echt. Maar coquet zijn is geen ondeugd voor de jonge vrouw van het Westras, het is **haar** aard, **haar** stijl — en ziet hoe dit coquette spel één is in houding, gebaar, blik en toilet. Het is alles echt. Wij kunnen dit spel eerder aanvoelen dan de houding van die Mongoolsche, al is ook dit ons vreemd.

Zetten wij nu eens afbeelding 1 en 3 naast elkaar. Het is niet alleen de tegenstelling stad en land, Noord en Zuid, die dit hemelsbreede verschil veroorzaken. Neen, want het Noordras is op het land in de hem passende omgeving en de mensch van het Westras komt eerst tot zijn recht, waar veel menschen zijn.

De man van het Noordras zal ook in Spanje niet als Zuiderling aandoen.

Maar wat komt er van een cultuur terecht, waar Noord- en Westras beide den toon willen aangeven? Kan daar cultuur groeien? Wij zijn er van overtuigd, dat dit niet kan en ieder die deze afbeeldingen op zich laat inwerken, zal „voelen" dat het niet gaat, ook al kan hij het zelf wellicht moeilijk beredeneeren.

Afbeelding 1 uit „Volk van Nederland".
Afbeelding 3 uit Günther, Rasse und Stil.

Vreemdelingen op ons erf

Wanneer wij het verschijnsel van het vreemde woord of de vreemde zinswending in onze taal beschouwen, mogen wij, uitgaande van het feit dat onze taal een Indogermaansche taal is, niet vergeten, dat de stammen die dicht bij elkaar wonen en op elkanders erf vriendschappelijk verkeeren, elkaars taal bevruchten. Zoo zijn er honderden woorden in onze taal opgenomen, die niet op eigen bodem ontstonden, maar die desondanks welkom waren of gematigd welkom, wijl ze een levend bestanddeel van onze taal werden en er niet op drijven als zoo menig leelijk Jiddisch ontsiersel.

Wie denkt er nog aan, dat „ambacht", „wijn", „muur", „kelder", „zolder" van huis uit vreemdelingen zijn? Wie is er zich van bewust, dat het woord „emmer" langs Germaansche wegen (oud-hoogduitsch eimbar, êêmbar, middelnederlandsch emer) kàn verklaard worden uit „één" en „bar" = baar = dragen. Dus dragen aan één hengsel, vergelijk „geboren" = gedragen; „bar" = dragen, draagbaar! Stel daartegenover „juk". Dit woord luidt in het Germaansch „juka", in het Indo-germaansch „jugo". Toch wordt er aan het Latijnsche woord „jugum" gedacht, wanneer men zich afvraagt, hoe wij aan ons „juk" komen. Men ziet, hoe onzeker men is over den weg, dien „juk" (verbinden, aanspannen) afgelegd heeft. Het is echter een Indo-germaansch woord, en kan rechtstreeks uit het Germaansch of langs een Latijnschen omweg in behouden vorm Nederlandsch geworden zijn.

„Venster" is oorspronkelijk Latijn (fenestra), terwijl in het Engelsch het Germaansche „window" bewaard is gebleven. Ons „deur" is daarentegen zuiver Germaansch.

Er zijn geleerden, die het veel gebruikte „ras" = „geslacht" een Arabischen stamvader geven: râs = „hoofd, oorsprong". Door het Italiaansch „razza" en het Fransch „race" zou het tot ons gekomen zijn. Dit kan zijn bevestiging o.a. vinden in het feit, dat het woordenboek van Kiliaen het Nederlandsche woord „ras" niet vermeldt, en het in de Middeleeuwsche boeken niet voorkomt (wel „rasch" = snel). Wat doet het er toe, het woord heeft niets vreemds voor ons, en het is onvervangbaar.

Zooals het menschelijke lichaam niet voedzame stoffen uitscheidt en de voedzame in lichaam en bloed opneemt, zoo zal een gezonde taal alleen datgene aanvaarden, wat er in past.

Een groot gevaar dreigt echter de taal van een klein volk als het onze: de voorkeur voor het vreemde.

Want: een gezonde taal van een gezond volk zal zich in het algemeen redden door óf nieuwe woorden te scheppen óf aan een bestaand woord een nieuwe beteekenisschakeering toe te voegen.

Onder „taal" moeten wij dan niet alleen, zelfs niet bij voorkeur, het zoogenaamde beschaafde Nederlandsch verstaan.

De waarachtige bronnen van onze taal zijn de streekspraken (dialecten), de scheppers van nieuwe woorden en nieuwe woordbeteekenissen zijn de boeren, de zeelui, de onbedorven arbeiders.

„Fiets" is een geheel nieuw woord, uit het volk voortgekomen. „Rijwiel" is beschaafd, gemaakt (door een ambtenaar waarschijnlijk) ter vervanging van het uitheemsche „vélocipède". Het volksche „fiets" heeft het gelukkig gewonnen.

Wanneer voor het leelijke telephoon (= ver-klinker), door beschaafden uitgesproken als „tillefoon", in Twente ontstaat „kuierdraad" (= spreekdraad) en elders wiedspreker, dan ziet men hoe gaarne onze streekspraken nog zouden mee scheppen. Dat „kuieren" is een eigenaardig woord; in Holland beteekent het „wandelen", in Saksische streken „kouten, praten". Men denke aan „koeteren, koeterwaalschen"! Ook „kweelen" zou er mee in verband staan. Er wordt gedacht aan een oorspronkelijke beteekenis „koutend samen opwandelen".

Te veel vergeet men, dat een woord niet één voor altijd vastgestelde beteekenis heeft. Bestaande woorden krijgen er voortdurend nieuwe beteekenisschakeeringen bij. Het woord „school" bijv. kreeg in den loop der tijden tal van beteekenisssen. „Varen" = „gaan" (hoe vaar je, vaarwel, welvarend), dat zich bijna verengde tot „gaan op het water", is zich nu weer aan het verruimen: „luchtvaart". „Groente", oorspronkelijk „alles wat groen was", toen „voor ons eetbaar groen", omvat nu ook peentjes, roode kool enz.

Men zij niet bevreesd om aan een woord een nieuwe beteekenis toe te voegen, dat is door alle eeuwen heen een altijd voorkomend verschijnsel geweest. Men vinde iets niet zoo gauw „gek".

Hier is het de plaats een lans te breken voor het woord „overhoofd", dat eeuwenlang bestaan heeft in den zin van „stuk voor stuk, door elkaar, gemiddeld, in het algemeen". Er zijn er die zeggen, dat „überhaupt" in onze taal een zeer eigen beteekenis heeft gekregen. Dit kan toegegeven worden, maar waarom die nieuwe schakeering niet aan ons eigen woord „overhoofd" gegeven?

Een ander geval is dat van het voorvoegsel „oor", voorkomende in oorbaar, oordeel, oorkonde, oorlof, oorlog, oorsprong, oorzaak. Het middelnederlandsch kent nog meer woorden met „oor" o.a.: orewoet (woed

= bezield, bezeten zijn; Wodan en Woensdag staan er mee in verband). De onbetoonde vorm van „oor" is „er".

Oudere vormen zijn: uz, ur, or. De Hoogduitsche schakeering is „ur", de Nederlandsche „oor". We zien nu het merkwaardige verschijnsel, dat men met „oor" geen nieuwe woorden maakt, maar daartoe het Duitsche „oer" bezigt. Een ongezond geval van verdringing.

Het Nederlandsche woord „slemp" = „dik gekookt vruchtenmoes" werd door het onnederlandsche „jam" verdrongen, ofschoon men in de Betuwe(!) nog van „slemp" spreekt in dien zin. Velen zullen nog wel de ouderwetsche „slempmelk" kennen.

Ons welluidende „aanvaarden", afgeleid van „aan vaart" = „in bezit nemen" loopt gevaar verdrongen te worden door „accepteeren".

Kent men een aangenamer, beeldender woord dan „inleiden, binnenleiden"? Dit is het aangename van ons eigen woord, dat het beter smaakt op de tong en dat het doet **zien.** In ons geval: een vreemdeling, iemand die ergens niet bekend is, wordt met hoffelijk, gastvrij gebaar ingeleid, binnengeleid door iemand die thuis is. Wat moeten wij dan met het ziellooze woord „introduceeren"?

Wie zich „ellendig" voelt, wete dat „ellende" stamt van „elilendi = vreemd land". Dat **el** zit nog in „elders", „Elzas". „Ellende" is dus wat je voelt, als je in een vreemd land bent. Onze arbeiders en boeren zullen daarover kunnen meespreken, als ze naar Brazilië „emigreeren". Wij geven de voorkeur aan „misère" en „miserabel"!

Een aardig geval is: heeft, haaf, heffe. Deze woorden komen van het werkwoord „heffen". Een „heeft" of „haaf" is een toestel om te heffen, dus een „lift". Het oude woord „heffe" = „gist, droesem". Vergelijk: de heffe des volks. Tegenwoordig zegt men „rapalje (rapaille)".

Het zou velen zeer welkom zijn, als allen die gelijk met ons denken, er toe wilden overgaan in hun streekspraken te speuren naar Nederlandsche woorden in plaats van indringers die ons niet smaken.

Wij hopen op „open-baringen", op „bekendmaking" (niet „publicatie") in Der Vaderen Erfdeel.

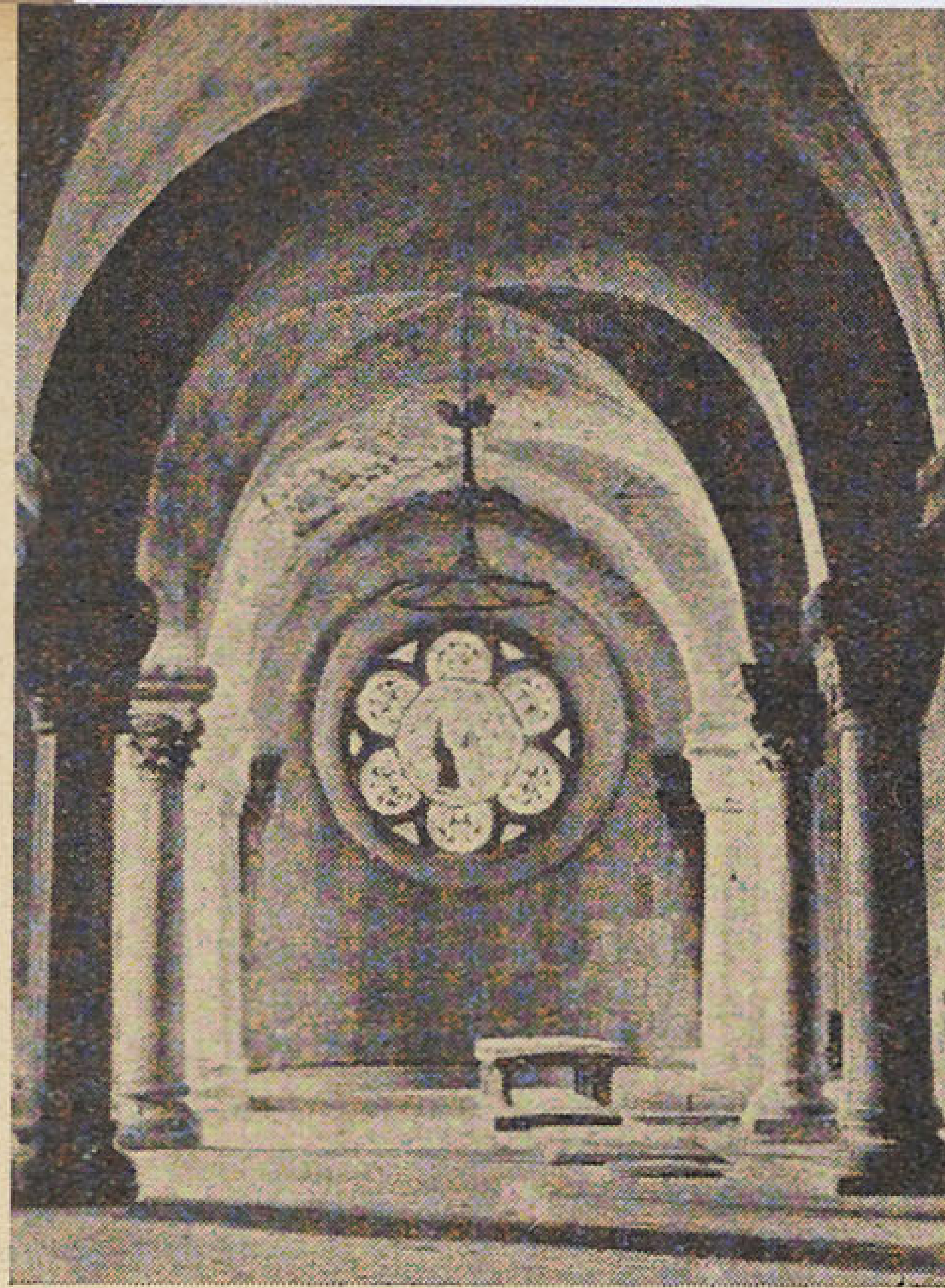
DE ZIEL VAN HET NOORDEN

Van een schrijver, wiens opvattingen op het gebied der kunst en kunstgeschiedenis den laatsten tijd zeer de aandacht in bevoegde kringen trekken, ontvingen wij de toezegging van een reeks bijdragen, waarin hij onze lezers zal laten zien, hoe in de kunst de Germaansche ziel steeds weer naar bevrijding uit van boven opgelegde wereldbeschouwingen heeft gestreefd.

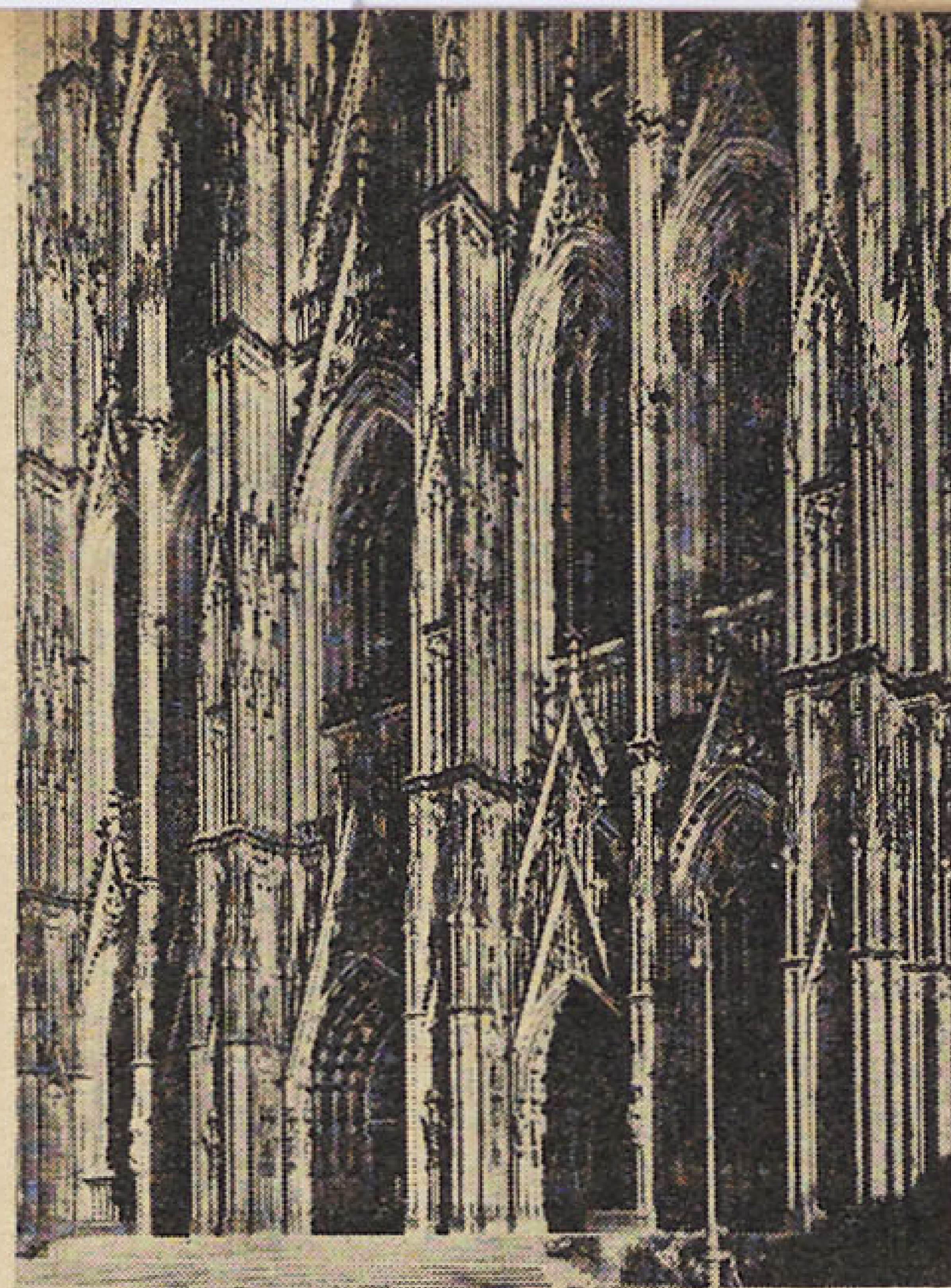
Wij plaatsen de eerste dezer bijdragen onder den naam „De ziel van het Noorden".

En de nieuwe God uit het Oosten zwijgt....

Uit den smeulenden tempel groeide de Romaansche kerk

Uit de Romaansche kerk de Gothische Kathedraal

De ziel van het Noorden

Maar aldus zult gij met hen doen: hunne altaren zult gij omverwerpen, hunne zuilen verbreken, hunne bosschen afhouwen en hunne afgoden met vuur verbranden......

DEUTERONOMIUM 7:5.

VOORSPEL

— Want Jahwe is een naijverig God — al de volkeren, die Jahwe u prijs geeft, zult gij verdelgen, zonder medelijden —

Zoo willen het de boeken van Mozes en zoo geschiedde het: de houten tempels gingen op in laaiende vuren, de Irminsulen stortten krakend neer, de levensboomen dorden en de wijze mannen vonden den dood.

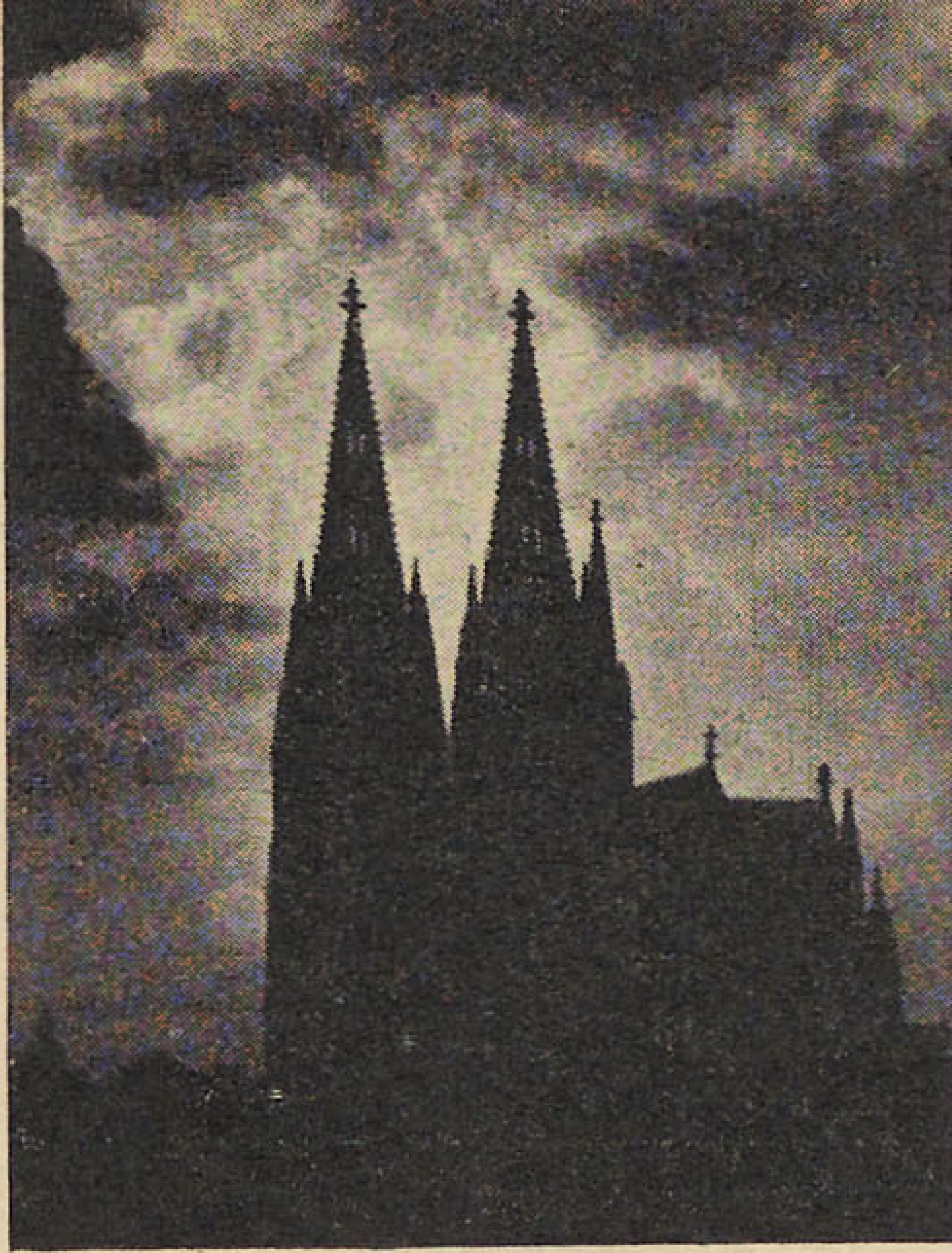
Vaderlandslooze gezellen uit het Zuiden, die geen voet konden krijgen, kregen steun van legerhorden: het zwaard doorstak man en vrouw; kortom „de Geest" overwon, „beschaving en cultuur" deden hun intrede!

Gelijk de Spaansche veroveraars vuurwater en geslachtsziekten tegelijk met de misboeken in de Centraal-Amerikaansche culturen brachten, die daaraan — en aan den gewonen moord-in-het-groot en den latijnschen goudhonger — ten gronde gingen, zoo verdierven de Karolingers en hun rotgenooten de Noordsche beschaving.

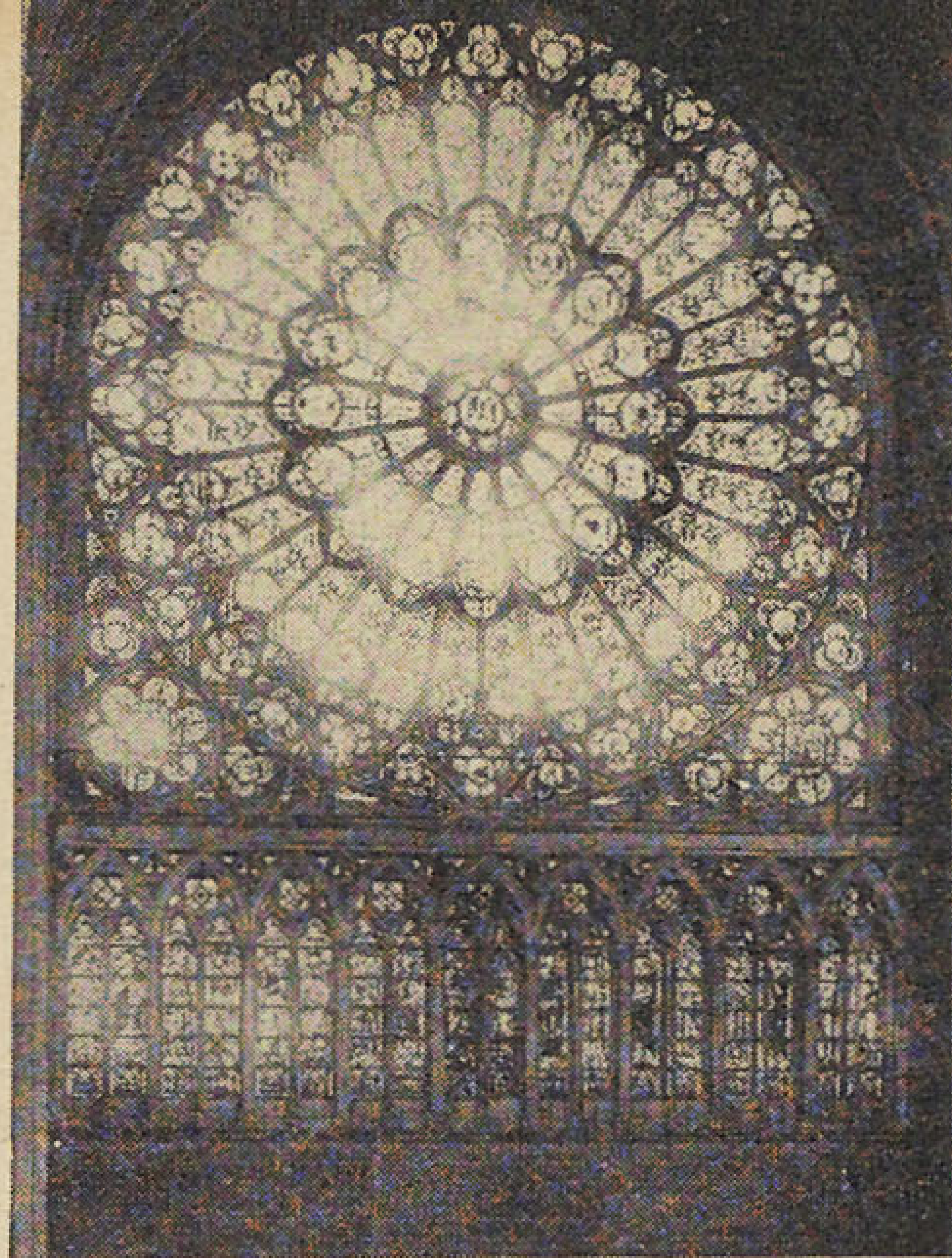
Nadat de heiligdommen — tempels en bosschen — en nog veel meer, waren verwoest, werden de boeken met de wetten, sagen en zeden verbrand, de inheemsche namen op bevel gelatiniseerd en de oeroude volksfeesten verboden en waar dit niet lukte, omgeduid tot christelijke feestdagen.

Hoe zegt de bijbel het ook weer zoo kernachtig?

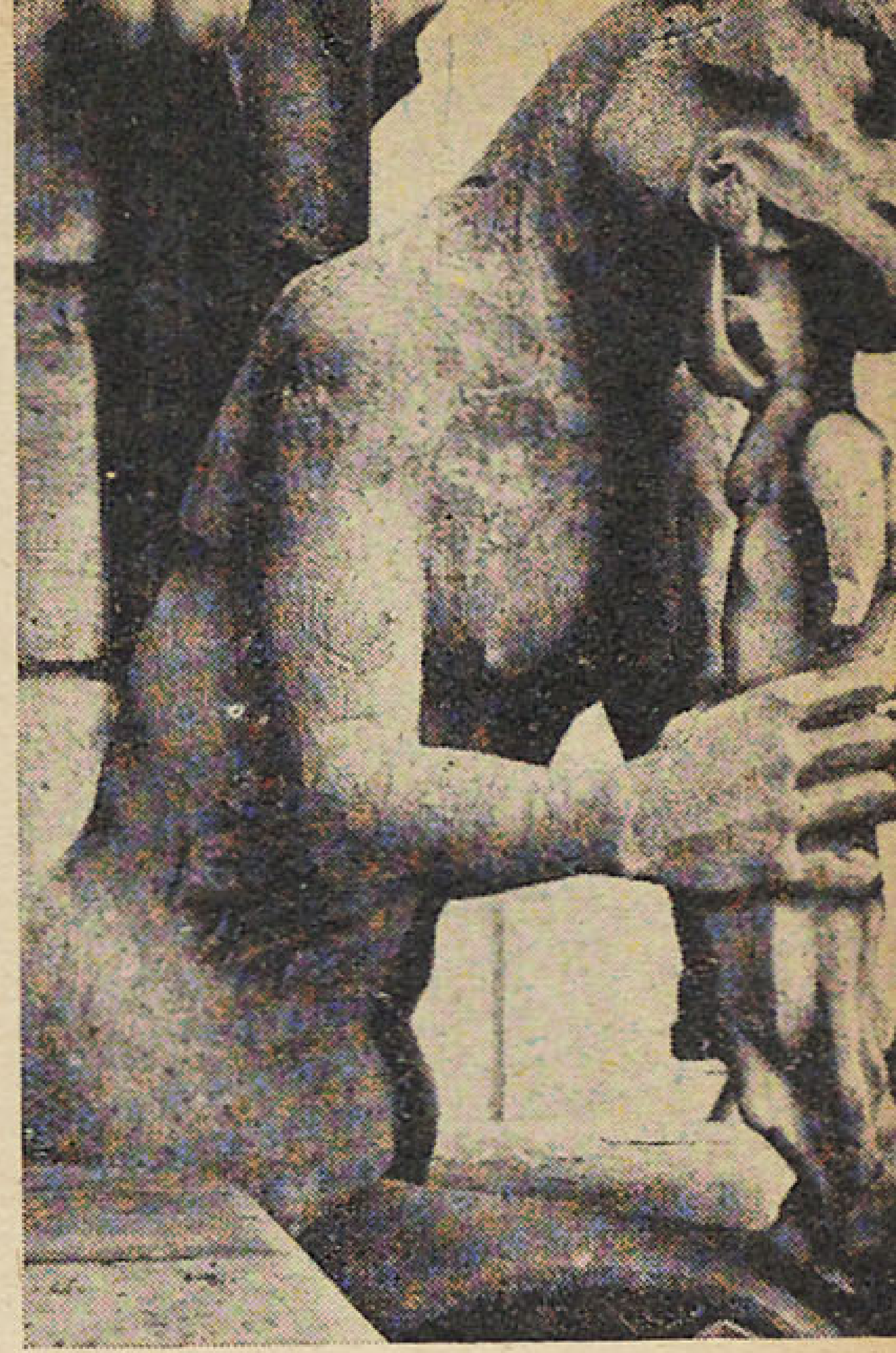
„Ik haat uw feestdagen en veracht ze en ik mag uw verbodsdagen niet ruiken —

Nooit geziene torens streven ten hemel als steile godsbergen

Het gaafste metselwerk toont luisterrijk het zonnerad

Al loert op de daken de helleangst....

Doe weg van mij het getier uwer liederen, ik mag uw snarenspel niet hooren —

Ik zal al uwe feesten in treurgezang en al uwe liederen in weeklacht veranderen —"

Aldus Amos — en zoo geschiedde.

Zoo kwamen de veroveraars en zegden:

„Vriendschap met de wereld is zonde tegen God."

Hun zwaarden ploegden vleesch en de akkers bleven woest en ledig.

De kloosters kwamen, de woonhallen der edelen en vrijen stortten in, de knechtenkamer werd op de wereld losgelaten.

Bijgeloof, zedeloosheid en onnatuur bezoedelden het Noordras en paters togen uit om de zondige wereld te bekeeren, van haar booze natuur te verlossen en aan de alleen zaligmakende Moederkerk te onderwerpen.

Het was gedaan met de natuurlijke religie van de Germaansche volkeren. Het was verboden in een eik of een linde het symbool te zien van eigen leven. Het was verboden om door een vuur te springen als een symbool van loutering Het was verboden om bij zomer- en winterzonnewenden den eeuwigen kringloop van het Licht te vieren.

Boeren en schippers durfden nog slechts in het geheim naar de sterren te kijken, uit vrees als heidenen te worden vervolgd.

Op heilige bergen werd gehangen, geschroeid en geradbraakt. In de heilige bosschen begon het te spoken en bijzonder schoone jonge vrouwen werden in kloosterkelders onderzocht — of zij geen heksen waren. Rood haar? Duivelshaar!

De religieuze mensch van het Noorden, door de vreemde macht vernederd en gekluisterd, zag zijn kosmisch wereldbeeld in stukken trappen, den zin van zijn leven hoonen, zijn Heil ontkrachten. De jeugd groeide op, met vreemd weten angstig belast, niet begrijpend, bijgeloovig, iedere stap kleverig van nooit vermoede zonde.

Wel was Byzantium machtig en spon de gedachten in starre schema's

en drong louter vorm over de levende werkelijkheid, maar

volksche kunstenaars drijven den spot met de vadsige geestelijkheid

En de nieuwe God uit het Oosten zwijgt, hangt stil en gebroken, een mager en bloedend lijf, aan zijn kruis.

En God zwijgt. Waarom? Men kan het niet bevroeden.

Maar zijn dienaren zwijgen niet: „Wij weten, dat wij uit God zijn en de heele wereld in zonde ligt".

Ja, de heele wereld, die gij zoo lief hadt.

Een vrouw aanzien, een kind verwekken, veldbloemen liefhebben, de heldendaden der vaderen bezingen, het is nu alles zonde en ijdele waan.

Indien gij naakt door de lenteweiden wildet gaan, indien gij morgendauw zoudt willen scheppen, de brandstapel en het worgkoord zijn gereed.

Zullen maagden en knapen om het vuur dansen?

Zullen zij elkaar vrij verkiezen durven en lachend omhelzen, Moeder Aarde, Freya ter eere?

Zullen zij elkaar het ei van Ostara reiken?

Redt hunne zielen! Hoe boos is de wereld, die maar steeds weer bestaan wil en vruchtbaar wil zijn, jaar in, jaar uit.

De kloosters zijn groot en koel — en evenzoo hun stallen en voorraadschuren.

En tòch.

Blauwe oogen en blond haar.

En oersterk.

Wel werd de wereld duister, wel werden de edelen knechten en de knechten mannen van Macht, maar de Ziel sterft niet.

Misschien wilde zij gaarne sterven, misschien was zij gaarne als een toorts uitgebrand, toen de cultuur van eeuwen ten gronde ging.

Maar het noodlot heeft het anders beschikt.

Volksziel en Machtswil begonnen een ongelijken strijd: ziel tegen intellect, gevoel tegen verstand, zoo groeide uit den smeulenden tempel

Hier en daar neemt beelhouwwerk de trekken aan

van edele vrouwen en volksche helden

De ziel van het Noorden overwint

de romaansche kerk, uit de romaansche kerk de gothische kathedraal.

Wel was Byzantium machtig en spon de gedachten in starre schema's en drong louter vorm over de levende werkelijkheid, maar het uitgeroeide heilige bosch herrees in de versteende wouden van veelbeukige godshuizen; ja, het zoo lang gebannen Licht keerde triomfantelijk weer in de nieuwste en koenste scheppingen van den Noordschen mensch: de gloeiende vensters der kathedralen, waarin het gaafste metselwerk het zonnerad luisterrijk en overgroot den volke toont.

Het heilige schrift der vaderen komt op geheime wijze aan balustraden en maaswerken te voorschijn, nooit geziene torens streven ten hemel als steile godsbergen — de volksche geest overwint, al loert op de daken de helleangst, door vreemde priesters gevoed.

Hier en daar neemt beeldhouwwerk de trekken aan van volksche helden, van edele vrouwen en aan koorstoelen en zolderbinten drijven houtsnijders en steenhouwers den spot met de vadsige, gouddorstige en in zinnelust zwelgende geestelijkheid.

Het monopolie der kunsten wordt aan de kerk ontrukt: de muurschildering komt los van den muur en wordt wandtapijt voor de vrije burgers; de miniaturen uit missalen en getijdenboeken groeien uit tot verplaatsbare paneelen, door onder stedelijke bescherming werkende kunstenaars zorgzaam klaargemaakt.

Het is niet meer mogelijk het zingen der vogels, den nevel over de weiden, de vruchten in het raamkozijn en de maagden aan de bron als verlokkingen des duivels voor te stellen.

De geur van de aarde is te sterk, plant en dier zijn te kennelijk onschuldig, dan dat de dogmatiek nog langer zou kunnen verblinden.

Het leugenweefsel scheurt.

In een pril en zuiver licht staat de aarde voor ons, herboren, stralend, blij — in bestofte taal: de renaissance.

(Wordt vervolgd.)

DE KEERSOP

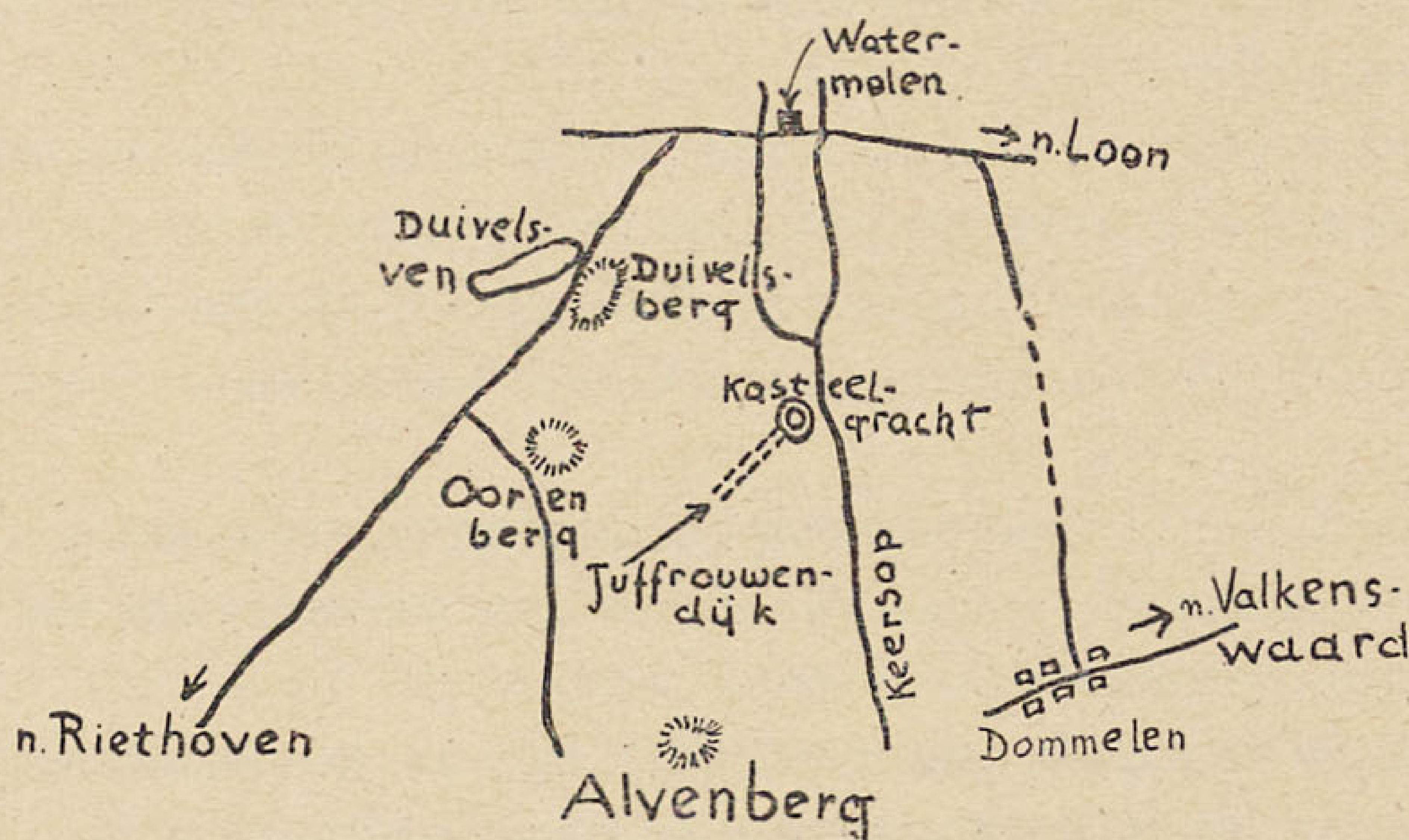

Een belangstellend lezer zendt ons het laatste nummer van De Huifkar, een maandblad voor en door de Nederlandsche voortrekkers (padvinders van 17 jaar en ouder). De Dutmella-stam te Eindhoven schrijft daarin een alleraardigst stukje over een merkwaardig plekje, dat wij hier in zijn geheel overnemen:

Als een oase in het wijde land ligt het gehucht Keersop op den rand van het dal van de Keersop, dat ten Noorden van den Keersopschen molen wel 200 M. breed is. Het ontving zijn naam van dit beekje, dat op zijn beurt genoemd werd naar de kersen (vogelkers) die nu nog in grooten getale langs zijn oevers groeien. (Keersop- Keers-epe, waarin epe het gebruikelijke woord voor water is).

Het gehucht bestaat uit boerderijen, die naar ouden trant in het groen liggen, in de onmiddellijke nabijheid van den watermolen. Tot voor een paar jaar woonde er nog een touwslager, die oorspronkelijk op loon touw maakte voor de omliggende boerderijen, die zelf hennep verbouwden, die noodig was voor het touw.

Door de nabijheid van de beek groeien er veel boomen en struiken, die de aangrenzende weilanden omsluiten en het moerassige land langs het water bedekken. Alles ademt rust, de rust van een grijs verleden, welks sporen nog in ruime mate zijn te vinden. In de eerste plaats de watermolen, die echter voor enkele weken van zijn molenrad werd beroofd om het water van de beek ongehinderd te laten doorstroomen. Een groote attractie is hiermee verdwenen. Van het tijdstip waarop deze molen is gebouwd, is niets bekend. Wel kan men zich dit in de vroege middeleeuwen denken. Immers het gehucht zelf is, hoe klein het ook is, oud. Het had vanouds recht op medegebruik van de heide ten Westen en ten Oosten er van, een recht, dat vermoedelijk veel ouder was dan de molen zelf. Deze hooge ouderdom hangt bovendien samen met het urnenveld, dat in de nabijheid ligt, vlak langs den weg naar Riethoven. Vanzelfsprekend dateert het urnenveld van vóór het Christendom, dat in ± 700 vasten voet in het Noordbrabantsche land begon te krijgen. Een der centra van deze begraafplaats was ongetwijfeld de z.g. Duivelsberg, dien men korten tijd geleden gedeeltelijk vergraven heeft, om het er naast liggende moeras mede te dempen. Het aan den Riethovenschen dijk grenzende urnenveld wordt dezen zomer onder deskundige leiding verder ontgraven, waarmede het laatste restje van een oud verleden verdwenen zal zijn. Vanzelfsprekend zullen wij ons van tijd tot tijd laten inlichten omtrent eventueele vondsten en deze met de daaraan verbonden bijzonderheden later nog in „De Huifkar” vermelden.

Westelijk van den Duivelsberg ligt het Duivelsven, en verder naar het Zuiden vindt men den Oorenberg (ook Urnberg of Noorderberg genoemd) en den Alvenberg. Ongeveer 200 Meter ten Zuiden van den molen lag tot ± 1850 het zoogenaamde kasteel, waarvan de gracht nog te herkennen is. Van de steenen van dit kasteel is voor een deel de boerderij opgebouwd, die onmiddellijk ten Zuiden van den molen ligt. Een muurijzer in den Zuidelijken muur van deze boerderij, dat het jaartal 1421 draagt, is van dit kasteel afkomstig. Van dit kasteel ging een smal pad door het moeras naar de kerk van Riethoven, de z.g. Juffrouwendijk. Deze dijk was het tooneel van nachtelijke spooktochten van de Witte Juffer, die vroeger door velen is gezien.

In den Duivelsberg huisden de kapuiters (kabouters) met hun koning Kyrië, die de omliggende boeren bij hun werk hielpen. Volgens de legende zijn zij verdwenen toen hun koning door een jager met een geweerschot werd getroffen, in een gang van den Duivelsberg kroop en daar stierf. Toch doet het in dit verband niet onaardig aan te hooren, dat men tijdens de afgraving van dezen heuvel kwam kijken, of er werkelijk van kabouters afkomstige gangen aanwezig waren.... De ontgraving bracht één urn aan het licht, benevens een hoeveelheid houtskool. Verder bleek, dat de heuvel, die een dikken bovenlaag van zwarten grond had, in den loop der tijden met een gelijkmatige laag van geel zand ter dikte van ongeveer 60 c.M. verhoogd is.

De heuvel Alvenberg ontving zijn naam van de Alven of elfen die er huisden. Over de beteekenis van den naam Oorenberg, die ook naar de meening van landslieden bevolkt was met kabouters, zijn de meeningen verdeeld.

Hoe komt het nu, dat deze streek het centrum is van zooveel hardnekkig bijgeloof?

Het verschijnsel doet zich in den regel voor bij de vóór-christelijke begraafplaatsen. Deze begraafplaatsen waren vanzelfsprekend gewijde plaatsen, temeer waar de verbrandingsplechtigheden in de nabijheid gehouden werden en de rechtshandelingen er zich afspeelden. Bij de invoering van het Christendom, die in Noord-Brabant niet zonder dwang geschiedde, bereikte men in de eerste plaats aanzienlijken, die in ruime mate giften schonken aan Willebrordus, den apostel van de Dommelvallei, en bekommerde men zich waarschijnlijk niet al te veel over het gemoedsleven der armen en onontwikkelden. Dezen, en met hen hun nazaten, hebben hun denkbeelden over hun oorspronkelijken godsdienst vermengd met den nieuwen godsdienst. Langzamerhand hebben ze wel geleerd de oude begraafplaatsen, de centra van den heidenschen godsdienst, te betitelen met afschrikwekkende namen als duivel e.a. en ze ook wel in verband gebracht met de Hunnen (de Hondsheuvel o.a. in Woensel), maar voor hen bleef de streek bevolkt met de zielen der afgestorvenen, die ze kabouters noemden of elfen, ook wel juffers of zooals op vele plaatsen in Noord-Brabant het gebruik is, gloeiende mannen. Ja, in 1938 komt men nog informeeren naar eventueele gangen in den Duivelsberg.

Bij een toevallige ontgraving vlak bij den Duivelsberg ontdekte men in 1937 een grafkist van tufsteen ter lengte van ongeveer 2 meter, die men op aanwijzing van een dorpsautoriteit in stukken meende te moeten slaan. Piëteit voor wat rijk is aan oude herinneringen is een kruid, dat zeldzaam schijnt voor te komen en dus zeer kostbaar is. Voor hen, die mogelijk dezen kant nog eens mochten opkomen, voegen we hierbij een route-kaart vanaf Valkenswaard en een schetskaart van de situatie ter plaatse van den Duivelsberg vóór de afgraving.

NOG EEN „BLAUWE STEEN"

Een lezer schrijft:

In het laatste nummer van „Der Vaderen Erfdeel" wordt o.m. gevraagd of er meerdere plaatsen zijn waar een „Blauwe Steen" voorkomt onder soortgelijke omstandigheden.

Hierop kan ik u mededeelen, dat te Arnhem de z.g. Groote Oord — het kruispunt van Vijzelstraat (Oost)—Rijnstraat (West) en Janstraat (Noord)—Weverstraat (Zuid) een dergelijke oriëntatie heeft en zich hier een groote steen bevond, waaraan een groote ring bevestigd was, welke eens blijkens een oude stadsrekening met acht oude ponden lood is vastgezet. Aan dezen ring werden de misdadigers vastgelegd tijdens het ondergaan van een geeseling of werden gevangenen door den „roey-

drager" 3 maal er omheen geleid, waarbij hij luide riep: „of iemand dezen gevangene wilde verborgen, dat hij te voorschijn kome!"

Tevens bevond zich hier het Stads-Wijnhuis, terwijl er voordien het kerkhof van de St. Janskerk was en er in 1673 nog markt werd gehouden.

Bij het bouwen van de tegenwoordige „Heck's Lunchroom" werden nog eenige kannetjes en pijpen gevonden, terwijl op grootere diepte de resten van het St. Janskerkhof opgedolven werden.

Aan de overzijde hiervan werd bij het verbouwen van een pand voor de „H.E.M.A." een haardsteen gevonden, waarop het wapen van Karel V en diens wapenspreuk Plus Ultra; deze steen is thans in het Gemeente-Museum te Arnhem.

WAT BETEEKENT „BLAUW"?

Een lezer schrijft ons:

In no. 3 vraagt u op bladz. 43 naar gevallen van „blauw" in de beteekenis van „kettersch".

In Zuid-Limburg worden de Protestanten door den katholieken volksmond vrij algemeen aangeduid als de „blauwen". Dit komt dus geheel overeen met uw zienswijze.

EEN SIERSCHIJF DER ANGELEN

De afbeelding op de voorzijde van dit nummer geeft een sierschijf weer, welke gevonden werd in een moeras bij Thorsberg in Sleeswijk.

Thorsberg was eeuwen lang het middelpunt van het land der Angelen. Bij dit hoofdheiligdom behoorde ook een dingplaats. Hier is vermoedelijk het besluit genomen om naar Brittannië over te steken, dat naar de Angelen thans nog Engeland heet. (Afbeelding uit „Germaniën".)

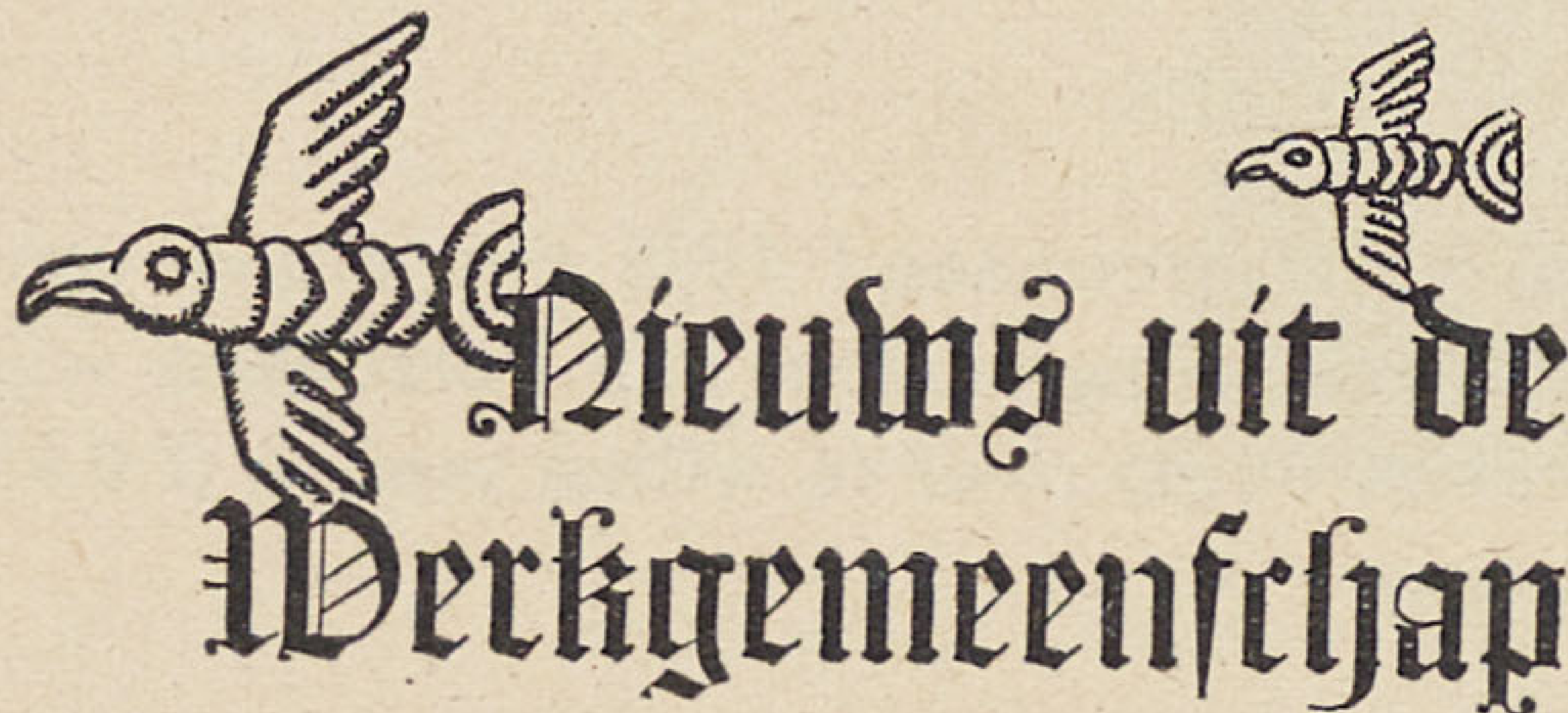
In de Maasbode van 1 dezer lazen wij een bericht over de ontvangst van een aantal Belgische pelgrims door den Paus. Zij boden een misboek aan. De Paus opende dit op de plaats, waar sprake is van het offer van „onzen aartsvader Abraham" en knoopte daaraan een korte beschouwing vast.

„Offer van Abel, Abraham en Melchisedech", aldus de Paus, „de heele godsdienstige geschiedenis van het menschelijk geslacht in drie groote perioden".

„Merk goed op", zeide de Paus verder, „dat Abraham genoemd wordt onze aartsvader, onze stamvader." Daarop haalde de Paus nog aan, wat Paulus zegt, waar deze spreekt over „onze geestelijke afstamming van Abraham" en besloot met de uitspraak „Wij zijn geestelijk Semieten".

Heel de ontzaglijke rijkdom en schoonheid van het Indo-Germaansch kultuur- en geestesleven schijnt voor den Paus een gesloten boek te zijn. De geheele godsdienstige geschiedenis onzer voorouders en onzer stamverwanten van het Noordras bestaat voor den Paus niet. Het kleine groepje Semieten, dat Klein-Azië bevolkte, wordt tot het middelpunt van alles gemaakt.

Wij gunnen den Paus gaarne de vrijheid, zich geestelijk tot een Semiet te maken. Wij hier in het Noorden echter, wij zijn lichamelijk en geestelijk zonen van het Noordras en wij zijn van plan dat te blijven óók.

De stichting „Der Vaderen Erfdeel" heeft ten doel mede te werken om de volksche gedachte te doen herleven en in breede kringen van het Nederlandsche volk den eigen aard weder tot zijn recht te doen komen.

Naast het maandblad „Der Vaderen Erfdeel" laat zij verschillende uitgaven uitkomen.

Het doen houden van lezingen en voordrachten, het vormen van plaatselijke werkgroepen en het organiseeren van bezichtigingen behoort mede tot haar werkzaamheid.

Bestellingen en inteekening op het maandblad te richten tot Der Vaderen Erfdeel, Hoofdweg 4, Amsterdam, Postgiro 307867.

Bijdragen enz. voor het maandblad aan Postbus 51, Leiden.

BEZOEK AAN HET OPENLUCHTMUSEUM

Op Zaterdag 24 Herfstmaand ondernam de stichting op uitnoodiging van de Werkgroep Wageningen een bezoek aan het Openluchtmuseum te Arnhem, waaraan door een dertigtal belangstellenden werd deelgenomen. Het gezelschap werd rondgeleid door den heer S. A. Frederiks, bestuurslid van het museum, daarin bijgestaan door één der beambten, den heer Van der Lee.

Na eerst in het gebouw bij den ingang verschillende boerenwagens, sleden enz. bezichtigd te hebben, ging men de in het museum opgestelde boerenwoningen bekijken. Veel belangstelling bestond voor het gebouw, waarin uitingen van boerenkunst, zooals fraaie mangelplanken, koekplanken, stoelen, tafels, alsmede kleederdrachten, tentoongesteld zijn.

Waar men voor een bezoek aan het museum minstens een dag noodig heeft, kon slechts een gedeelte in oogenschouw worden genomen.

Na de rondgang dankte de heer Frederiks voor de getoonde belangstelling, waarbij hij tevens verzocht voor het Openluchtmuseum belangstelling in breeden kring te willen wekken. Voorts zeide hij, dat het museum gaarne alles ontvangt wat op zijn gebied ligt, teneinde de verzamelingen zoo volledig mogelijk te maken. Namens Der Vaderen Erfdeel dankte de voorzitter. Het zal voor de stichting een voldoening zijn als tengevolge van dit bezoek, tot het oprichten van een werkgroep in Arnhem zal kunnen worden overgegaan.

BANDEN VOOR DEN TWEEDEN JAARGANG

De banden voor den tweeden jaargang zijn thans gereed. Toezending volgt na storting van f 1.—.

Complete gebonden jaargangen zijn nog te verkrijgen tegen den prijs van f 3.—.

ZINNEBEELDEN-PLAAT

De plaat met zinnebeelden, voorkomende in het laatste nummer van den tweeden jaargang is thans ook afzonderlijk verkrijgbaar. Levering op stevig karton franco per post geschiedt tegen toezending van f 0.15.

KWITANTIES

De kwitanties over Oogstmaand—Wintermaand 1938 zijn afgegeven. Wordt deze gedurende uw afwezigheid aangeboden, dan verzoeken wij, ter besparing van verdere kosten ons f 1.05 over te willen maken (f 0.95 abonnement plus f 0.10 retourkosten).
